

3 **Propositio .XII.**

Pollutio diurna vel nocturna dū sentit effluere/nō d3 violentē phiberi si pbabiliter estimet qd hmoi violētia frustra eēt. nihil omin⁹ p exercitōe virtutis/ r p euasione piculū videt expedies vt hō conet phibere qd tū sentit vel expit qmode fieri posse. Quoniā est hec reuētio nocere debeat corpi p dērit aie. Natura deniq; postmodū vno modo vel alio/ talē hūore a se eijcit. Patet in mulierib⁹ puerperis. quib⁹ sicant mā me dū non elicit lac. alioquī semper fluere patū est. Sic pollutiones iste/ imo r pruritus/ tutius nō vtendo vel nō exercendo/ sed abstinendo vincunt. Sciūt expit etiā in puritu sensuali. **D**ec autē pollutō etiā in vigilia/ si in principio vsq; ad finē habeat iugiter rōez et voluntatē renitentē qd tum pōt/ iuxta casū negocij/ volūtas reputabit nedū nō peccasse mortaliter/ s; multipliciter meruisse. Iuxta illud beate Lucie Si me inuita; corrueris/ mihi castitas duplicabit ad coronā. Potest autē cas⁹ diurne pollutionis euenire circa eos qui habent de necessitate audire cōfessiones. vel aliqua talia cogitare vel agere/ ad que sequit aliquā renitentib⁹ eis toto posse. r si bi pcauentib⁹ ab initio vsq; ad finē/ talis passio feditatis. Nō si quis dicit/ omittat talis qui tam fragilis est r lubricus/ audire cōfessiones. r pdicare. r silia. Rūdet qd in multis casib⁹ non optet hoc fieri. ppter necessitatē cōsiliij r euagationē scādali. r obligationez officij. Sed qles sunt isti casus nō pōt generaliter arte determinari. Referamus hoc ad illud qd sapiēs iudicabit circūstantia; r pditione pensata. **C**onsulō tū vt audiat⁹ cōfessiones in hmoi piculo accedat prepar⁹ cū timore r tremore. Auetat insup quātū potest faciē seu oculū carnis r nō minus oculū mentis/ ab aspectu sensuali illi⁹ qui loquit⁹ vel cōfitef. sed ascēdat in arcē rōnis. Illicq; recogiter aiam illius velut egrotā r sauciā. qz caro non prodest quicq;. Deniq; celebratur/ si pōt officij hoc differre post missam suā/ tutius agit. qm recēs hmoi fluxus plus impedit celebrationē qd vetus. Cōstituat se pterea cōfessor in illo statu corpis in quo minus stimulabit. vt stet. vel flectat genua. vel alii cubi se osternat. **S**it insup sermo suus

dū ad talia ventū fuerit/ breuis r rigidus. pserim vbi pfitens par⁹ est nō renitēte ve recūdia/ spōte totū vir⁹ enomere. Sed vbi per affabilitatē quandā optera cōfitefē nimis verecūdo/ nuditatē sue feditatis extorquere/ pfecto maius inest piculū. Sed si charitas ad hec feda scrutāda descēdat nō curiositas aut lubricitas/ unabit charitatis auctor deus. faciēs cū tērationē puentum. **P**otent⁹ ad intellectū pleniorē pmissoz primo summa cōfessor titulo. iij. li. iij. de bigamis vbi querit quō pdit vir/ ginitas. Itē tractatū quē ascribit aliqui sancto Thome. sed magis apparet ex stilo r materia qd sit Bonauēture qd icipit. Quā fundamētū r ianua. r est vtilis multū.

Finit.

Dialogus sophie

r nature sup celibatu siue castitate ecclesiasticoz p eundē cancellariū cōpositus lugduni Anno dñi. D. ccccxiij.

Dialogus apologeticus. p celibatu ecclesiasticoz. cui⁹ collocutores sūt Sophia r natura. cōtinet actus quatuor principales. **P**rim⁹ inuestigat finē humane pditionis. qui non est principalis vt generet. sed vt felix viuat. **S**ecōs rōcinādo cōcludit ipi nature/ qd castitas moralis. nedū mrimonialis s; etiam virginalis atq; vidualis/ in multis est laudabilis. **T**ert⁹ h idē deducit de heroica castitate. qlē nature discipuli/ vel coluerūt vel beatificauerūt vel cōsuluerunt. **Q**uart⁹ spēaliter insistit circa diuinale castitatē. qlis imponit ecclesiasticis viris vltro. cū ppetua mrimonij negatōe. cū dedicatorē ad deū. cū celebri reb⁹ sacris applicatōe. vbi tandē nature par⁹ est cū sophia. **A**lloquit in primis sophia (qz sapiētia fronesis aut theologia d3) naturā. quā ex i spectōe cuiusdā dialogi/ p egregiū militē/ dñm Huilbermū Sayguet nouiter editi indignatā sēserat/ tra vocū castitatis sacerdotū occidentalū/ ex pditū cōciliij niceni. Est igit principij verbor⁹ suoz/ veritas euangeliij. **S**ophia.

Primus actus

Unt eunuchi q seipfos castrauerunt/ propter regnū celozum. qui potest capere capiat Math. xix.

AA

De celibatu sine

Ne murmuraueris igit aduersus castita-
tem foroz natura. quoniam summ' mgr et
dñs noster/prulit hoc verbū in grāde pco
niū uolūtariē castitatis. ¶ **Natura.** Quis
potest o sophia capere verbū istud? Quis
cū verbis sumi pñs nri concordare/qui pri
ma mei pstitutione dedit legē talē. neduz
hominibz sed animātibz omnibz/yt cresce
rent z multiplicarent. nec dubiū qn p ge
nerationē? Crescite in dñt z multiplicami
ni z replere terrā. Hinc dictū est a discipu
lis meis pñs? q sum ego natura vis insi
ta rebz. ex silibz similia pcreās. Eunuchoz
rum uero quis generat. quis multiplicat.
quis deniqz terrā replet? Hōne dū sponte
id fecerint/meis imo diuinis legibz se qua
si puaricatores opponūt? Hōne fiunt in
utile lignū non afferens fructus. z ppter ea
iure maledictū? ¶ **Sophia.** Nolito puta
re foroz natura/sumus enī vnus patris fi
lie. qui de⁹ est vnic⁹. Hō putaueris in quā
deum/nrm patrē. dissensionis esse spiritū
in quo sit est et nō. qui dicitis suis disson⁹
sit in lege z in euangelio. ¶ **Natura.** Ne
quaqz ita prozsus errauerim. sed inderapi
oz in admiratōnē. quo mō fiet istud quod
tu dicis. yt cuz mea lege ster in euangelica
veritate laudabilis z vltronea castratō eu
nuchozū/ qui terraz replere non possunt?
¶ **Sophia.** Uide ne sis tu z tui/illoz de
numero de quibz magister me⁹ iesus cbrī
stus vtiqz deus tuus pmisit/ q nō omnes
capiunt verbū istud. Deinde facta distin
ctione de triplici modo eunuchoz/ subiū
xit de vltimis. Qui potest capere capiat.
Forstian z tu capere nō potes. ¶ **Natura**
Cur illud nō potero te doctrice/quam fa
teor meam esse magistrā. ¶ **Sophia.** Si
magistrā me recognoscis. te disciplinā ex
hibe. te credulā pbe. Nam oportet omnes
qui discere vult/credere/ in tuis etiā disci
plinis. quāto plus in meis. que superāt in
multis/tui facultatē ingenij. quāuis i nul
lo uero tibi sim prozsus contraria vel aduer
sa. Sed est veritas que supgredit verita
tem. Prima cernit in lumine fidei seu re
uelationis/ descēdentis a patre luminum
Alteri cōspiciende/sufficit tuū lumen na
turale. Hō aliter in doctrinis iudica qz in
operibz. qualia sepe esse cognoscis effecta
supra vires tuas. yt q sol stetit. q virgo pe
perit. Quibz ideo miraculozū nomen in
didimus. quia nō potes ipsozū continge

rationē. ¶ **Natura.** Si penitus ira sit
yt nullo pacto capere valeā quod inquirō
quid oro nisi filere relicū est et ponere di
gitum ori meo? ¶ **Sophia.** Bene spera
ueris. quere cū humili pietate/nō animo/
sitate proterua. Conabor tibi ostēdere cō
cordiam euangelij cū lege celibatus cum
matrimonij castitate. cum fecūditate gra
tie celibatū. ¶ **Natura.** Bratum id effece
ris mihi. Ecce tibi me discipulā exhibeo
docilem. dicitō que vis. ¶ **Soph.** Que
rendum in primis est/ne nos proprie vo
cis ignorātia seducat/ quis sit intellectus
huius tue. imo diuine legis. Crescitez ml
tiplicamini z replere terrā. ¶ **Natura.** Mi
mirum talis. yt p copulam maris z femi
ne/species in se remaneat per pagationē
indiuuozū cōtinuā. ¶ **Sophia.** Opor
tet ne quippiā aliud attendere. pferim cir
ca genus humanū quod ratione regi de
bet? ¶ **Natura.** Quis vis attendat aliud?
¶ **Sophia.** Est ne precor finis altior ho
minis qz yt uiuat hic in terris more bru
torum z se per generationem multiplicet.
¶ **Natura.** Si sit alius tu mone vl edo
ce. ¶ **Sophia.** Recte petis. quoniā igno
rato sine cuiuslibet rei/ nihil solidū de ea
dem fieri potest. Dixerunt itaqz discipuli
tui. q fm exigentiā finis/cetera debēt mo
derari. Est enim causa causaruz/ mouens
alias omnes. sicut efficientē formale z ma
teriale. Cum ergo scire/sit rem per cau
sam cognoscere. superest in hac cōquisitio
ne nostra/ yt prima potissimaqz causaruz
non lateat. ¶ **Natura.** Superest agnosco
¶ **Sophia.** Sumamus in primis a fi
ne cōpendiū. prout suadet discipul⁹ tuus
plato. z dicamus q finis hominis/ est co
gnitio intuitiua z fruitio/ summi boni/ in
vita pperua. Quid refugio? Quid attont
tam te stupor inuadit? Sentio te non ca
pere mortales fieri immortales. nec terre
nos in celestes cōmutari. Verū tamen de
us/noster cōmunis pater ita sancit. ita mi
hi meisqz sua diuinitus illustratione rete
xit. Respiraueris aut. Ego familiaris in
terea tecū agam. sciscitans a te quē esse fi
nem propriū hominis yt homo est/ disci
puli tui (quos dicunt phos) posuerūt. quē
finem appellauerūt felicitatem. Et ne gra
tis per diuerticula rot opinionū vagabun
da perres/ volo mihi narraueris sententi
am illam que tibi probabilior estimatur

et verior. **N**atura. Faciā vt petis. grām
bñs tali p̄descēssioni beniuole. Nā ad illa
que p̄misisti p̄rupta mō scandere vires
nō sufficiūt. **S**oph. Cōualesces tandē
meduce meoq; lūie. sicq; potēs fies. Dic
interim de petito.

Natura. Vagnus i
ter meos cultor Aristoteles nec a meaz se
mitis rōnū deuās hac r̄ illac. more pluri
moz/ p̄clust r̄ p̄stituit in ethicis suis. fe
licitatē hoīs in p̄templatione prime cause
qm̄ illa est opatio optime potentie hoīs/
circa optimū obiectū suū. De hic quid sto
ici. quid epicurei. quidq; platonici sense
runt de fine hoīs/sum p̄rompta referre.

Soph. Sta. Sufficit ad p̄ns hoc vnicū
pro re quā agimus verbuz Aristotelis tui
qm̄ p̄ oīa cōsonū est mihi meisq; discipli
nis. Sed altiora nostra migrare non va
luit. deficiebat sibi creaturaz scala. p̄ quā
semp̄ enīsus est ad veritatem. nō habēs ex
te natura/ viā alterā. Propterea me dedit
deus filijs hoīm quatenus deducere eos
ab illa felicitatis arce in qua stetit Aristo
teles/ ad p̄ncipiū felicitatis eterne supra
modū sublimioris. quā x̄ps noster creden
dam/ p̄ me meosq; infallibili reuelatione
firmavit. **N**atura. Sic ita. Quid valz tā
dem iste circūitus ad rem primo p̄positā/
de concordia castitatis eunuchoz/ sp̄ote
castratoz/ cū mea lege de multiplicatione
filioz. qualcs vtiq; gignere nequeūt q̄ ma
nere volunt aut forte cogunt eunuchi vel
castrati. prout apud tuos quos ecclesiasti
cos nomiant/ copiam videmus ingentez.

Soph. Lerte p̄ omēs modū rite p̄cessi
mus. dum finē inuestigauimus hūane cō
ditōnis. qz finis est qui rebz omnibz neces
sitate legis imponit. Ad quem nō aspi
cientes/ circa humanū genus delirant in
tolerabiliter. simile de hominibz vt de iu
mentis r̄ brutis ferentes iudiciū. **N**atu
ra. Perge vltra. **S**oph. Pergo docēs
et concessis tuis. q̄ laudabilis nedum mi
hi sed tibi tuisq; castitas esse debet. Non
dicam in omnibz et singulis. alioquin pi
ret successio. sed in nonnullis nec paucis.

Natura. Viror si potueris hec ostende
re. **S**oph. Ostendam ne dubites. de
sit tātūmodo auida temerarie p̄tradictōis
proteruia. **N**atura. Decrit spondeo.

Becundus actus principalis.

Dobis de castitate **S**oph.
locuturis. oportet ne fallat eq̄/
uocatio cognoscere tā descripti
ne q̄ diuisiue conditionem ca
stitalis. Est autē castitas/ virtus modera
tiua passionū partis concupiscibilis. cir
ca venereas voluptates. sicut sobrietates cir
ca delectationes gustus in cibis et potibz
moderatur. Hoc aristoteles tuus. hoc to
ta discipulorū tuorum scola proclamat.

Natura. Hec reclamo. **I** quo vadis.
Sophia. Castitatē sic descriptā triplica
mus seu tripliciter diuidimus. in castita
tem moralē heroicā et diuinalem. Et qui
dem de morali quia notior est/ prior erit
sermo. deinde de heroica. postremo de di
uinali tractabimus. **N**atura. Placet vt
vis. **S**ophia. Castitas moralis quem
admodū ceterae morales virtutes/ consistit
in medio. Est enim virtus/ habitus electi
uis in medio cōsistens quo ad nos. vt sa
piens iudicabit. Coniecturaf vero medi
um castitalis. vt nec excedat castus nec de
ficiat circa venereos actus p̄m sex circūstā
tias in generali. que sunt. persona. locus.
causa. tempus. modus. materia. vt fiat. s. p̄
quē oportet. cur oportet. vbi oportet. quā
do oportet. quomodo oportet et circa qd
oportet. alioquin laude carebit. Quis. qd
vbi. quādo. cur. quomodo. cernere debes.

Natura. Et quo pacto plus in homine
q̄ in ceteris animantibz? Cur nō homini
bus/ mee legis instinctus primū insitus/
sufficit. vt multiplicet et crescat et repleat
terram? **S**ophia. Cur non ita queris
rationez. Quare deus omnia subiecit sub
pedibz hominis. oues r̄ boues vniuersas
insup et pecora campi. volucres celi et pi
sces maris. et nō cuius animantiū cetero
rum. si parem estimas legem vtroz/umq;?
Sed plane datum est et insitum homini
bus liberum arbitriū/ quo reliqua carent
omnia. Est autē liberum arbitrium/ facul
tas rationis r̄ voluntatis. quasi liberum
de ratione iudicium. Hinc dominiū ace
pit super irrationabilia quelibet. quasi ser
uilia sub libero. Hinc semetipsum per il
lud liberum arbitriū regere debet sub quo
est appetitus suus sensualis vt domine
tur illius. Hinc illa consurgit aurea me
diocritas/ debita suis actibus. Hinc deui
ando per plus et minus debito/ iure cul
patur. Tu vero natura per te solā sub deo

De celibatu siue

patre summo/regis et dirigit omnia/que ratione homini non habent sibi coniunctam. At denique plus aguntur quam agant. nec in suis motionibus crimine habent. sicut nec propriam qua regant coniunctam obtinent rationem. Propterea neque castitas neque sobrietas neque generaliter virtus aliqua moralis. repuntur in brutis. nisi forte per metaphorice locutionem. ut turtur casta. castus elephas. canis prudens. leo fortis. mansueta columba nominantur. Et ex opposito per similitudinem vicio. superbus equus. astuta vulpes. vorax lupus. sus luxuriosa. **Natura** Anima duerto que dicitur. nec a meis sunt aliena principibus Jam in super velut a longinquo quid moliris odore. **Sophia** Itaque molior ostendere quod castitas perpetua non tibi semper est aduersa. **Natura** Imo certe iuxta deductionem tuam et descriptionem/ nulla mihi castitas sicut nec virtus aliqua moralis existimanda est contraria. **Sophia** Recte sentis et concludis Unde sum murmurat ergo si sint eunuchi qui se castrauerunt propter regnum dei? **Natura** Non quid non iure conquor de talibus qui se totos pro semper ab officio generationis abdicant? Nonne peccant in extremorum altero qui tanquam a gestes vel insensibiles/ omni dant operationi venere repudium: nonne subiectum proprium speciem destrunt. **Sophia** Quid si palam ex concessis tuis monstrauero tale aliquid fieri posse multis casibus cum tuis legibus et virtute? Quid si videas equos ad libidinem pronissimos/ ex equorum usu debilitari. quibus abstinencia totalis dat sicut et multis alijs/ robur et incrementum usque in senectatem et senium: Adeo vis estimatiua circa venerea fantasiam quam abstinencia magis ledit. Sed querenda sunt rursus aliqua: quatenus efficiatur processus lucidior. Concedis absque serupulo quod opus generationis non est passim ab hominibus exercendum nisi quando oportet et ubi oportet. et de reliquis ita circumstantijs? **Natura** Concedo. **Sophia** Desigatur oportet regulas ad istarum cognitionem circumstantiarum/ quales tui discipuli (aristoteles potissime) tradiderunt. Et si nullus eorum ad supremam puram et liquidam conspexerit veritatem. quia tuo lumine non meo (quod supernaturale est) suum exercebant mentis intuitum. Propterea diuersas in sectas et scismata partiti sunt. quarum multas tuus co-

arguit aristoteles. Ut quod mulierum debebat esse comunitas in usu/ more brutorum quorundam animalium. Neque enim sunt omnia talis intempere conditionis. sed sociali quodam individuali vinculo mas et femella coniunguntur. sicut in auium plurimis cernere est. Dicebant alij debere passim homines cum feminis in publico misceri velut canes Inde cini id est canini dicitur referuntur. Laudauerunt alij coniugium. sed hoc pacto ne plures essent vni? aut quod concubinatus non inde tolleretur quasi culpabilis. quibus honoris legitimi minus habes Addiderunt nonnulli fornicationem soluti cum soluta non esse peccatum. imo crudeliter agi questi sunt contra genus humanum/ si non liceret vti libere proprio corpore/ sine cuiuspiam iniuria/ querendo voluptatem. Silco de barbaris nationibus recto rationis iudicio carentibus. vel propter indispositionem corporis ut cernimus in naturaliter fatuis. vel ob persionem consuetudinis. Non loquar de bestialibus. non de melancholicorum mille speciebus/ in subuersione recti iudicij. Denique nolo totam hanc et nunc materiam (que latissima est) de castitate prosequi. Satis mihi fuerit centrum illud attingere. circa quod nostra presens collocutio versatur et voluit. Quod ut fiat copendiosius. conueniamus precor in aliqua positione vel certissima vel probabiliore. Alioquin vagari per omnia satagetur tibus/ nusquam finis. **Natura** Conueniamus assentio. memor sponsonis mee prioris/ discipulam meo docilem/ non proteruam esse velle. **Sophia** Modeste facis. Coartetur idcirco sermo noster ad illos et pro illis inter quos est hic et nunc nostra conuersatio. ad christianos loquor. quod nullo pacto damnant coniugia legitima/ sed honorant et colunt. tradentes pro relatione partis generatiue/ circumstantias sex debitas quod concubitus ille tibi nature consonus/ concessus in super imo iustus est a summo patre nostro deo qui sit inter illas personas quas ipse coniunxit exemplo primorum parentum. dans mulierem in adiutorium viri/ ut relinqueret patrem et matrem. et adhereret uxori sue. Itaque iam sunt duo in carne vna ad opus commune filiorum. ut crescant et multiplicentur et repleant terram. **Natura** Et si sint plurime nationes/ nescientes vel non admittentes relationem huiusmodi sic artata. nihilominus

terminis his concludi non recuso. qz multiplicatione generis humani non adnulat. videntur non honestare ipsam/ per sacra coniugij federa castitate. ¶ **S**ophia honestant certe/ pparatōnēqz filioz reddunt eis vtiliore/ qz vagus incertusqz concubitus. Qua in re statim colligo/ non tibi displicibiles esse castitatē/ coniugij limitibz astrictam. eo qz fecunda est huiusmodi castitas/ generans qm oportet et vbi. cum ceteris circūstātijs. ¶ **N**atura Nullo pacto displicet. S3 qualis me molestat castitas intelligis. videlicet/ q se totam eunuchifat et castrat. que valefacit omni cōcubitu/ q sine/ prolificat nullus. Talis est castitas illa/ quā nominant virginitatē. Nec/ ppetuam carnis integritatem/ omnis experte actus coniugalis/ semp retinere gloriatur. Alteram dicunt vidualem/ differentes in hoc a virginitate/ qz iaz experia venereos actus vel in coniugio licite. vel illaudabiliter extra cōiugium/ nihilominus habet hoc cum virginitate cōmune/ nunqz generationi filioz intēdere velle. ¶ **S**ophia Distinxisti subtiliter triplex genus castitatis moralis. cōiugalis scz virginalis atqz vidualis. extenso nomine qualiter exprēfisti viduales accipiens. Nobiscū vero conuenis de castitate coniugali. nondum de virginali et viduali mecum sentis. Et hoc superest vt probemus. hic axis est. hic cardo p̄sentis discordie. ¶ **N**atura Sic esse concedo. ¶ **S**ophia Teneamus que p̄missa sunt omnia/ protinus in cōcordiam veniemus. ¶ **N**atura Tenebūf. ¶ **S**oph. Si dederō tibi casus plurimos et apud multos homines/ quibus non potuerunt ipi cōiugalibus vti cōmertijs vel de facto vel de iure toto tpe vite sue. cōsequēs est vt castitas in eis p̄petue cōrinentie a generatione filioz p̄maneat. ¶ **N**atura Cōsequēs ē ¶ **S**ophia Atvero facilis ē antecedētis deductio tribz modis in generali. Unus ē facti. alius iuris. et tercius electō cōditōis melioris. Et quidē hūc terciū modū/ separatim post tractabimus. nunc de duobz primis pauca de tot exēpla tangemus. Quis impedimenta facti negauerit/ que se corā assidue ponūt. vt corporalis castratio. vt inualitudo et naturalis frigiditas. z in carceratio perpetua. vt defectus apre mulieris. Sic viceversa de femineis obstaculis. ¶ **N**atura Nunqz istos negauerim casus

quos nobis oculus indicat. S3 quid nobis de necessitate/ cum loquimur de virtute. ¶ **S**ophia Vultū per omnē modū. quādo fortis z solers animus facit de ipsa necessitate virtutē. quādo detrimentū vertit in meritū. Rursus vbi defuerit aliquādo necessitas huiusmodi naturalis que facti dicitur/ concurrere potest altera que iuris est. quādo de iure nō de facto negatur omnis ab homine mare vel femella/ coniugalis associatio. ac perinde proliatio. ¶ **E**xemplū in seruis empticijs quos nubere domini vetant. ¶ **E**xemplum de paupibz et egenis/ non habentibz vnde tolerarent onera cōiugij vel prolem cōuenienter educarent. ¶ **E**xemplū de leprosis/ pie nolentibus progeniem similiter eis inficiendam gignere. ¶ **E**xemplū de fedis z turpibus/ tā visu qz victu nō satis tolerabiliter in matrimonio cōiucturis. ¶ **E**xemplū de viduis et viris et femineis/ habentibz pueros iaz vix educabiles ab eis. quibz beniuolentia prouident/ nolūt supinducere copulā no uercalem. Quidni casibus omnibz istis z similibz/ eligatur castitas p̄petua seu virginalis seu vidualis? Quāqz mala que premunt/ hanc inducāt. nihilominus id voluntaria dici potest atqz moraliter laudabilis. quia voluntas inducta voluntas est. quēadmodū tuus ostendit aristoteles de proijciente merces in mare ne pereat. ¶ **P**ostremo si passim casus inueniuntur in omni sexu etate gradu/ quibz pōt imo debet vacatio fieri ab actu generationis ad tempus/ nunc magnum nunc maius quādoqz maximum/ cur non poterit hoc concedi cadere posse per totum tempus vite? Dabes igitur demonstratam tibi quam p̄assumpsimus propositionē/ qz laudabilis sepe est ex circūstantijs castitas seu virginalis seu vidualis generationi nūqz vacans. ¶ **N**atura Negare non valeo. nī si memet in preconcessis negauero. Verū tamen mea non tollitur exinde querela super illis quos a talibus impedimentis liberos (qualia nominasti) volūstas (nescio que) spontanea (nisi potius obstinata vel agrestis vel innaturalis dicenda est) remouet ab artu procreationis liberozuz. Hoc est cur de tuis ecclesiasticis stomachabar/ ob niceni cuiusdam constitutiones concilij de perpetuo talin3 celibatu. ¶ **S**oph. Senseram. volui tñ vti circūlocutiōnibz

De celibatu siue

ante dictis ad introductionem sequen-
tium. Subiungetur in super ratiocinatō
de castitate heroica post moralem prius q̄
de diuinali quā adeo grauem censes. ver-
bum fiat Beniuolam te dederis et atten-
tam et docilem. ¶ Natura Laudabis vi-
dens.

Tertius actus prin-

cipalis. Sophia.

Recorderis oportet eorum que
prior actio conclusit de fine cō-
ditionis humane. ¶ Natura
¶ Admirum ille est contemplatio
prime cause scōm deductionem Arestore-
lis mei: quīs de felicitate politica et yco-
nomica quedam alia sed non aduersa tra-
diderit/reponens eam in tranquillo con-
uictu citum per se sufficienti. et in dispo-
sitione bona domus. ¶ Sophia Loqua-
mur interim d̄ felicitate monastica seu spe-
culatiua hominis vt homo est. ad quam
practica / seu politica vel iconomica tan-
dem habet ordinari. ¶ Natura Age pro-
ut vis. etsi cur ita facias / non satis agno-
sco. ¶ Sophia Agnosces. nam interro-
go te si felicitas hominis (qua nihil ei me-
lius. nihil oprabilius nihil honestius vri-
lius delectabilius est) adquiritur sepe me-
lius per castitatem heroicam / q̄ per copu-
lam coniugalem / castitas talis erit prefe-
renda seu amplectenda. Jam enim dictus
est / q̄ scōm exigentiā finis / media sunt ac-
cipienda. que nullam prozsus habent bo-
nitatem / si non ex fine. que admodum ve-
ritas conclusionis in speculabilibus / de-
pendet ex primis principijs. Est enim fi-
nis / principium primum in practicis.
¶ Natura Vellem exponeres quid per no-
men heroice castitatis intelligis. ne pro-
cessus forte fallat. ignoro. ¶ Sophia Re-
cte cupis et iam paulo antereliqueram in-
sinuādum / quo pacto castitas nedum de
facto vel de iure poterat iugiter amplecti.
per non paucos. sed q̄ hoc fieret seu fieri
persuaderet / conditionis electio melioris
Et hic stamus / pensandā dicentes hero-
icam castitatem. ex duobus maxime. primi-
tus ex fine felicitatis. debinc ex electione
continētie virginalis seu vidualis ad sem-
per et pro semper. propter adeptionem fa-
ciliozem huius finis. possem dictis et ex-
emplis cultorum tuorum / deducere. Hi-

hil credo plus obesse veritati vel adquire-
de vel specularde (potissimum de causis
altissimis) q̄ voluptatem veneram / q̄ cō-
tractum illum corporū sine q̄to vxor / cum
liberis haberi non potest. vbi sorbetur et
absorbetur rationis iudicium. vbi nihil
virile. nihil altum / nihil celeste / mens que
tali se dederit passioni / sinitur meditari.
Quid igitur si senserit adolescens / vel tuo
vel diuino munere vel alterius p̄monitio-
ne / perpetuam huius furoris carentiam
conferre plurimum felicitati capescende /
ad quam conditus est homo. Nonne po-
terit consulto velle iugiter continere / mor-
tificando tyrānicam huius moribūdi cor-
poris rabiem. ne reuocet aut retrahat aut
deturbet / ad alta tendentem? ¶ Natura.
Ecce in modico suades continentiam si-
cut et felicitatem omnes homines debere
complecti. Sic perinde qualis poterit su-
perstes esse posteritas. ¶ Sophia Non
hec formidaueris. quia sicut non omniū
est heroicis esse id est diuinos / et super cō-
munem hominū conditionem eleuatos /
ita nec taliter castos existere Propterea di-
cit magister noster et dominus. Qui po-
test capere capiat. Nō est omittenda laus
liberatis / non liberalium collaudatio stu-
diorum / formidando ne serui remaneant
nulli / ne preterea mechanicis nemo dedi-
tus inueniatur exercitijs. Rara sunt exce-
sa omnia. semper quoq̄ viliū aut medio-
crum / maior erit numerus. suasionē opti-
morum non extante. ¶ Natura. Atvero
difficilis. ne dicam impossibilis est hec he-
roica vel horrida castitas. ¶ Soph. Dif-
ficilis est fateor. sed tendit ad ardua vir-
tus. Difficilis. sed apud plurimos adole-
scentes et adolescentulas / inuenta est. De-
niq̄ non ego sola cum meis / sed tui / virtu-
tem heroicam posuerunt. quasi supra hō-
minem. sicut in solitarijs bene composi-
tis. sicut econtrario deprimit sub homine
incomposita solitudo. Solitarius quip-
pe / vel deus vel bestia. ¶ Natura Recolo
dicta meorum. Sed moderatus venero
rum vsus / quin aptus sit ad virtutis et cō-
sequenter felicitatis adeptionem / non pa-
lam cognosco. Nec intemperatum laudō
sed nec prozsus nullum approbare valeo
propter diuinam sui similis generationē
immo et propter vrgentem mei iuris ne-
cessitatem. Et quidem propterea. separo

R

semen a superfluo tertie digestionis. ego debitis in vas illud condo. ego meatus ei conuenientes adapto. Denique mulcebre indidi desiderabilemque supra modum delectationem. que continue stimulat. quasi non effluendo sedetur ledit et molestat. aut aliquando mortificat. Hic est omnium communis amor. vincens omnia de quo virgilius noster. Omne adeo genum in terris hominumque ferarum. Equorumque genus pecudes piceque volucres. In furias ferrumque ruunt amor omnibus vnus. ¶ **Sophia.** Declaraueris et aggrauaueris quamlibet volueris. nunquam obtinebis/ vt impossibilis heroica castitas in re putetur apud homines strenue voluntatis quos equus amauit. non falsis iupiter. sed deus verus. et quos ardens euegit ad ethera virtus. quam virtutem/ mei gratiam dicunt atque charitatem. Falsus est quippe meorum vnus. vt sciui inquit quia non possum aliter esse continens nisi deus det. et hoc ipsum erat sapientia/ scire cuius esset hoc donum/ ad id dominum. ¶ **Natura** Quid tibi nunc de miraculis que solis innitor legibus meis? ¶ **Sophia.** Neque sane leges tue diuinum seducunt auxilium. sine quo iuxta platonis tui verbum/ nullum rite fundatur exordium. Nihilominus agam tecum proximius. dicam unde fortassis tu stupeas tuque mirentur. ¶ **Natura** Expecto. ¶ **Sophia.** Facilius est apud hominem qui bona voluntate zelat castitatem/ illam perpetuam quam interpolatam sine vicio custodire. ¶ **Natura** Pape quid ais? ¶ **Sophia** Id quod audis Quod vt melius accipias/ constituo duos homines/ vnum vxoratum. alium celibem. continebit dico celebs facilius ab omni voluptatis illicite sensu deliberrato vel experientia. quam vxoratus vitetur moderate/ sine quavis impudicie maculantis culpa. ¶ **Natura** Vellem certis id approbationibus confirmares. ¶ **Sophia.** Sumuntur rationes et consideratione septuplici. et allicientis ablatione. et febri li similitudine. et pruritus curatione. et humoris desiccatione. et iocunda consuetudine. et virtutum associatione. ¶ **Natura** Holo moreris per singula. sed te ad pauca resolue. ¶ **Sophia** Fiet. ¶ **Difficultas** continendi/ causatur ex imaginatiua virtute/ presentante obiectum appetitui

tanquam delectabile. vel directe quia mulcet. vel indirecte. quia tristitias stimulantibus aufert. Cuius rei signum est. quod imaginatione cessante super venereis actibus/ cessat et eorum concupiscentia vel appetitus Perspicuum fit hoc in irrationalibus quantum tuncque pronis ad luxuriam. sicut in equis tauris et canibus. Hoc expressit virgilius tuus in georgicis de custodia equorum. docens eos separatim ab equabus alendos esse. et causam reddit cum experientia dicens. Carpit enim vires paulatim vitosque videndo femina. ¶ **Natura** Flegari non potest sensu repugnante. ¶ **Sophia.** Leterum causatur imaginatio vel actuatur ex duobus. Unum est obiectum externum placibile. perceptum visu tactu vel auditu vel etiam olfactu. Hinc naso Fortis equus/ visu semper adhinnit eque. Hinc magorum vnus apud athenas adeptus est modico nasi adiumento vel odoramento regnum. ait valerius. quoniam equum suum ex memoria odoris eque/ mouit primum ad hinnitum. ¶ **Alterum** imaginationis excitatiuum. est humor seminalis querens exitum. Qui si negetur/ stimulat vt vrina superabundans. vt vapor colericus et igneus. causatque pruriginem circa partes alias. non minus circa genitales calida ventositas prurit irritat et vrir. ¶ **Natura** Voluit hoc et ingeniauit summus auctor meus. prouidens ne desiderium propagationis per generationem sui similis languesceret. Nam vt comestio saluat indiuiduum/ sic speciem/ carnalis committit. ¶ **Sophia** Voluit fateor. sed ita voluit in hominibus/ vt motum huiusmodi/ ratio sibi data regeret. Quod et effectisset absque omni difficultate rebellionis/ si non suo primitus creatori ratio rebellasset. ¶ **Natura.** Transcendit hec assertio/ limites meos de peccato tali. perge quo cepisti. ¶ **Sophia** Nemo dubitauerit qui coniugatus habeat obiectum principaliter et iugiter alliciens. quod est vxor sua/ plus quam celebs habere cogatur. ¶ **Natura** Quis hoc negat? Sed presto simile est remedium. per usum consortis legitimi. ¶ **Sophia** Presto est. sed an plus equo succendat inflammet et ardeat/ inebriet et abducatur/ viderint coniugati. Dicit enim satiricus. Quid enim venus anxia curat? Inguinis et capitis que sit distantia nescit

De celibatu siue

Quot inde deus altissime/ quot intempā
tiarum fedissimā z inconcessarum bul
liant rini. quot flagicia. quot contumelie.
quas turpe nefasq; dicere/ sepius erum
pant/ tu nosti omnium cognitor occulto
rum? Celebs interea rebus honestis intrē
dens ac intentus nocteq; dieq; poterit a
uertere tales quales isti patiuntur inflam
mationes. ¶ **Natura.** Lessant he passio
nes dum expleunt. ¶ **Sophia.** Si ces
sauerint ad momentum. prorinus acro
res irruunt. ¶ **Quia** libidinis vsus/ non
satiat s; irritat/ more febrilis ardoris. quē
potus nutrit. auget et inflammat. ¶ **Sic**
pruritus in corpore/ scalpando dum mor
ri videtur augetur. ¶ **Sic** fons lactis in
nutrice/ sugendo continuatur. qui dimis
sus arefcit. in alios versus humores z exi
tus. ¶ **Natura.** Sic ingeniaui multis in
rebus et modis. Sentio deniq; similem
tibi de seminis humore argumentationez
sumere velle. ¶ **Sophia.** Jure sentis. ac
proinde cernis/ causas incontinentie pre
cipuas/ longius a celibe fieri q̄ a coniuga
to. que sunt obiectum alliciens exterius z
semen interius ex abundantia stimulans
et exitum querens. quod in celibe per su
dores aut aliter sine quauis impudicie
culpa desluit exit aut euanescit. ¶ **Quid**
q; consueta/ vim tuam habet o natura.
Propterea cicero tuus bene cōsulit. Opri
ma inquit forma viuendi eligēda est. quā
iocundam reddit consuetudo. Sunt qui
venereas voluptates etiam licenter exhi
bitas/ aspernarentur vt viles vt indignas
vt nauseam spiritui dantes. quoniam gu
stato spiritū despicit omnis caro. ait grego
rius vnus meorum. Talis olim noster au
gustinus/ qui prius ambrosij statum bea
tuz predicabat/ nisi q; celibatus suus one
rosus sibi videbatur. At nesciebat/ inquit
quales quantasq; suauitates sentiret ipē/
bene olentis castitatis. sententia est si ver
ba non teneo. ¶ **His** accedit virtutū alia
rum comes ipsis caste viuentibus socie
tas. que longe sunt a solitudine coniu
gatorum/ curarum cessatio mordacium
celestis conuersatio. sobrietas. frugalitas.
studium liberum/ colloquens cum toto se
culo secum/ presens ego sophia in allocu
tione redij sui. Rursum habet super se iu
gum christi suauē et leuē/ putrescere faci
ens iugum multiplex et ferreum mundi :

Non vlla sibi parturientium fastidia. non
educatio contumatum sepe liberorum.
Postremo. locum istum/ muli mei et tui/
super oneribus coniugij/ copiosissime ve
hementerq; profecuti sunt. precipue no
ster hieronymus. qui laudes nunc vidui
tatis nunc virginitatis et aduersum Jo
uinianum nuptias equantem celibatui:
vbi quicquid ex historijs et sententijs ve
terum cum sacris literis exhauriri potest/
inducit. Quo fit. vt repetitione nostra (q̄
niam habentur in promptu) non egeant
nec te latent. ¶ **Natura** Vallem laterent
meq; omnesq;. presertim in hoc q; laudem
virginitatis/ in improprium reprobatio
nemq; vertit nuptiarum. Nec defuerunt
qui tale quid ipsi. dum viueret oppone
rent. ¶ **Sophia.** Opposuerunt. Sed re
spondit coniugium sanctum et nuptias
sanctas esse. q̄ quibus hic dicendū nō est
per singula. ¶ **Natura** Si talis esset om
nium celibum conditio/ qualem descripsi
sti. Tolerabilem mihi nō nego fore quan
dam ipsorum multitudinem. dum plures
aliorum/ intenderent quantum sufficeret
generationi filiorum. Atvero de mille vir
ynū talem inuenies Amplius. quia lau
dez fundas heroice castitatis ex sine. quia
preparat ad contemptum actionem altissime
veritatis. quid de tot meis. de tot tuis ele
uatis et doctissimis/ vsq; ad prophe
tie spiritum viris. quos scimus vxores ha
buisset. ¶ **Sophia.** Non tollimus omnē
ab vxoratis cognitionem perspicuam ve
ritatis/ illam specialiter que lucet in specu
latiuo intellectu. qualem tui vel solam cu
riosius inuestigant. Amantes veritatem
magis vt lucentem. q̄ vt redarguentem et
corrigentem mores peruersos. quos non
ita deserere curauerunt. Propterea tradi
ti sunt velut ingrati/ in reprobum sensum
et obscuratum est insipiens cor eorum et
in stultum finem deducti sunt. Datur al
tera cognitio non declaratiua vel specula
tiua et illustratiua vt precedens. sed in ex
perimento consistens et affectu quam ne
mo nouit nisi qui accipit. Et hec si datur
vxoratis. profecto fit dum vacant ab am
plexibus. et rarissime fit. quia nec tunc cō
fertur prophetie spiritus. neq; suauissim⁹
odor ille/ sapientissimaq; iocunditas. quā
ego sapientia confero scōm nomen meuz/
quod plus sumitur a sapore qui est gusta

tio spiritus affectualis / q̄ a sapere quod
 respicit intellectum. Porro si pauci sunt
 celibes et electi et eleuati perfectiq̄: mul-
 to rariores sunt. ceteris paribus. nuptijs
 dati qui sine contaminatione se custodi-
 ant. ¶ **Natura.** Fomes meā aduersus con-
 tinentes querimoniam. dum continendi
 difficultatem causas. mecum quoq̄ sen-
 tis que dicitur / vic vnum vel vnam de mille
 reperiri. ¶ **Sophia.** Imo verius debili-
 to compesciq̄. dum castitatem in celiba-
 tu faciliorem trado. duz possibilem in om-
 ni etate secu gradu ordine (quous diffici-
 lem) multis ipsam predico. Alioquin pec-
 catum haberent. aut ad impossibile tene-
 rentur. Uiderint qui non credunt. si om-
 nibus in cōmune non vxoratis detrahūt
 peruersa temerariq̄ diuidicatione proxi-
 morum etiam in matrimonio coniuncto-
 rum. quos ⁊ quas esse constat frequenter
 mutuo separatos per tempus et per tempo-
 ra ⁊ dimidium temporis. vel distantia lo-
 corum. vel impedimento morbozum. aut
 religionis sacramento. Quos si continere
 dixeris eo tunc posse. cur non et celibes tā
 to spacio saltem / poterunt idem. imo pro-
 nius ex deductis. Eos vero si suspicatus
 fueris per incontinentiam superari / dam-
 nas omnes / teq̄ ipsam tuosq̄ domesticos
 parentes et alienos. Itaq̄ regrediendum
 est ad hanc veritatem q̄ sub rationis im-
 perio / est sensualis appetitus. et carnalis
 executio. difficultate vel inclinatione ni-
 tente in contrarium non obstante. Ad q̄
 astruenduz / valet responsio ipocratis fm
 aliquos vel fm alios socratis. quem dum
 visonoma inspecta diceret visonom^o cor-
 ruptorem. esse puerorum / discipulos vo-
 lentes irruere in eum compescuit dicens.
 Sum. sed contineo. ¶ **Natura.** Hode-
 ste civiliterq̄ persuades. Sed quid de ml-
 titudine dicis vxorum? ¶ **Sophia.** Holo
 putauerit aliquis multitudine vxorū (duz
 etiam legaliter multis fas esset vti) libidi-
 nis ignem / furorem fomitem tyrannidem
 excutere. sed crebrius in malum augere.
 Docet hoc spurcissima saracenorum se-
 cta / quos a fedissimo a teq̄ natura dam-
 nato masculorum concubitu / pluralitas
 vxorum non auerit. sed inuertit peruer-
 tit et subuertit. Quid insuper de romanis
 scripserit apostolus noster in epistole pri-
 cipio. quid ipsi poete sui cecinerunt. quid

historici narrauerunt / de muto hoc vicio /
 cognitum est. Quo palam fit. vncum
 furorem plus cedendo fugiendq̄ vitari
 quā vtendo. Habet proinde castitas he-
 roica / deum / finem. querens expeditum a
 mille sollicitudinibus animuz. quibus ne
 quaq̄ caret coniugiū. Fit proximior deo.
 fit auxiliū sui capacioz. Eam ideo licet
 decet / et expedit amplecti. ¶ **Natura.** Cur
 non vtitur corporali castratione / qui mē
 talem eligunt seruare perpetuam? Tunc
 itaq̄ / nec ipsi peccarent concupiscendo fe-
 minas. nec eas in peccatum traherent. et a
 suspicionis macula de consortio mulie-
 rum / manerent immunes? ¶ **Sophia.**
 Vultum aliter sensit vnus de meis dices
 q̄ concupiscentia spadonis / deuirgina /
 uit adolescentulam virginem. Apud co-
 micum insuper dicitur amatores esse mu-
 lierum mariti. verum nihil posse. Adeo
 verus est sermo magistri nostri / q̄ ex cor-
 de procedunt adulteria fornicationesq̄:
 torpeat quāuis corpus. Leterum. nefas
 est auctoritate propria se castrando muti-
 lare. sicut et se occidere. precipue dum non
 seruatur inde totum corpus sed debilita-
 tur alteratur viciatur / vnde consequenter
 anima passiones morbias subit. ⁊ in mo-
 ribus terras. Neq̄ in hoc Origenis mei
 probatur exemplum vel zelus non scōm-
 scientiam castitatis / se carne castrantis. ¶
Natura. Quid agat igit aduersus stimu-
 los carnis integer corpore / si talia patitur
 mutilari? ¶ **Sophia.** Arbitrium in
 eis liberum cum timore dei / configet car-
 nes eorum. sagittis gratie potentibus. cuz
 carbonibus virtutum desolatorijs. si que-
 rantur bona fide et toto corde / remedia fi-
 toris huius. que plurima sunt. et precipu-
 um fuga inertis ocij. quod vidit qui ait.
 Neia si tollas / periere cupidinis arcus. As-
 sit sobrietas. familiaritas absit. ¶ **Natu-
 ra.** Lerte. non mecum est audire modo ge-
 nerationem cohibentia. cuius est incenti-
 ua procurare. Te transfer ad alia si qua su-
 persunt. que post aliquātulam si vis pau-
 sationem / prosequere.

Sequitur quartus

actus principalis istius dyalogi apologe-
 tici Sophie ipsius scilicet et nature. tra-
ctans de castitate diuinali ꝛc.

Æ **Quartus act' prin-**
cipalis.

Sophia.

Hactenus o natura soror pauſatū est. **N**atura Satis. **S**ophia Terminemus ergo quod superest. **N**atura Termine mus. expecto. **S**ophia Hactenus in actione superiori triplici / versata est ora / tio nostra quasi preparatoria pro quarto hoc (qui et vltimus est) actu potissimū in / tentio. non suggesti sunt termini capaci / tatis tue. Hunc in altiori supra nō contra / te regione colloceris oportet. vbi de xp̄ia / norū moribz ac ritibz agendū est. qui non / tua traditione sed mea / per deum ⁊ ex deo / supnaturali sunt reuelatione suscepti. **N**atura Hoc tanto mihi facilius erit / qn / to causam ynā esse pstantissimā optimā et / supremā nō dubito. Est enī vox mea apd / omnes talem esse quā appellant deum. de / qua / post inquisitionē solertissimā dixisse / fertur arestoreles meus. Inueni te causam / primā. fac me tibi placere. Demum que / gens tam effera / que natio tam barbara / q̄ / non aliqua religione teneat. **A**duero quis / et qualis sit verus cultus / per reuelationē / specialē aliter q̄ ex creaturis meis accept / fateor supra me est. nō (vt benedicis) con / tra me est. **S**ophia Da te interim mi / hi mee q̄ fidei. credens vt intelligas vniciū / xp̄iane religionis verū esse cultum dei no / stri. **N**atura Credo. quatenus ad intel / ligentiā docendorū p te pateat via. **S**o / phia Collocabim' ergo principū docen / dorū / vbi ditorū finis fuit. Istā quip / pe legem esse diuinitatis vt supremū infe / riorū iungat principijs superiorū / tradit il / le magnus olim tuus ariopagita dionys / que p̄dicatio cū miraculis meū fecit et ex / tulit. **D**iximusō heroica castitate. quā / non aduersam tibi nec impossibilem mō / strauimus. **N**atura Demonstrasti confi / teor. **S**ophia Coniungitur huic in ascē / su castitas diuinalis. put moralē heroica / sibi sternit castitates. **N**atura Castitas / hec diuinalis qualis est ⁊ quid supaddit / ediffere. **S**ophia Rite petis. Et quidē / ex finis cōsideratione cognosces. **N**am / moralis castitas / habet proximum finem / se cōtinere fm dictamen recte rationis per / te naturam / hominibus indite. **A**st he /

roica tendit altius / in primā causam se re / uoluens et exaltans. **D**iuinalis vero fi / nem attingit eundē qui deus est. sed emi / nentiori modo. propter tria p̄cipue. Pri / mo quia voto firmatur. Secūdo quia fi / de spe caritateq; dedicatur xp̄o. qui simul / in vnum deus et homo est. domin' et pro / ximus. frater amicus et sponsus. Tertio / quia sacrosāctis mysterijs hec castitas ap / plicatur. Propter hec tria plurimum di / stat hec castitas a castitate idolatrarum. / Fuerunt quippe virgines inter eos demo / nijs vt veste et palladi et telluri non deo / sacrate imo execrate. sic et apud diaboli / cos manicheos. **P**orro. moralis casti / tas est velut incipientium et purgando / rum. Heroica velut perficiendorum et il / luminandorum. Diuinalis tertia tanq; / perfectorum in eterna beatitudine consū / mandorum. Talis esse debet castitas ec / clesiasticorū presertim sacerdotum ⁊ ma / xime prelatorum. **N**atura. Debet esse / dicis. s; an sit / tu videris. o sophia. **S**o / phia. Nondum agimus de castis. sed de / castitate. quam absolute consideratam / p / sonalis abusus non sordidat aut violat / sed effugat. quē admodum te naturam vi / cia quantumlibet enormia qualia nomi / nantur fieri contra te. nō te polluit. quin / digna iugi veneratione subsistas. **N**on / uenio te nunc igitur / an presupposita fi / de laudabilis tibi sit huiusmodi castitas / diuinalis. Quid differis? Quid musitas? / Si castitatem heroicam / conuincit aper / tissima ratio te laudandā concedere. quo / pacto superesset aliqua dubietas de pre / conio castitatis diuinalis qualis descri / pra est / vota deo. dicata cristo. dedita cul / tui sacro? **N**atura. Vincor veris. neces / sarium video. si non ad abusus culpā / dos querelam meam receperis. **S**o / phia. Abusus ego non minus q̄ tu cul / po. criminor. abominor. damno. Verum / tamen dic quales reperis intolerabiles in / castitatem professis exorbitationes. Sūt / quippe nonnulla q̄ suis viciosa. locis tem / poribusq; et personis / toleranda. Alioqn / tollantur omnia bona tam tua q̄ mea ne / cesse est. Quoniam nulla sunt / quibus nō / contingat abuti. Cognoscit deus figmen / tum humanum. scit homines circunda / tos infirmitate. a summo vsq; deorsum. / Ideo propiciabilis est super malicia.

Natura. **P**ure mihi tibiq; displicibilis esse debet tanta multiplicatio indignorum. tanta frequentatio preuariatōnis uotorum. tanta contaminatio sacrōrum. meritisq; legum horrenda peruersio. maxime cum videas ipsa/tot scelera/flagicia/iniq;itates/peccata/delicra/abominatōnes/q; vel nominare vel etiam cogitare/turpe est in meum reuerti propagnis debite preiudicium. Hinc regiones vacue derelinquuntur absq; habitatore. Hinc cultus tuus iste xpianorum/pene deperditur/multiplicatis per generationē hostibus suis/ethnicis et saracenis. **S**ubinde quid obesset noue legi tue plusq; veteri similiter tue. si honestissimo matrimonij sacramento/ministri religionis uterentur. **N**ūquid sapientior aut sanctior q; olim effectus est deus. Fuerit ipse xp̄us uirgo. fuerit natus de uirgine. uirginali desponsata uiro. fuerit prefiguratus in uirginitate hieremie et helie. Suaserit ipse uirginitatem paucis q; capere possent idoneis. Unde queso preceptum ortum est/ ut non solum iam sit castitatis consilium et hoc sine delicto iuuenilium personarū et adolescentularū imo puerorum puellarūq; sub uelo religionis quorum quarūq; mille furores aut similia esse dicit Oratius. Quid d; prouectionibus. quos incontinētes fuisse prius/ambigit nemo. nec forte posterius continentes sperat ullus? Vincit indignitas rei/meam certe conuersionē. que longe plus operibus se loquitur. se clamat et prodit. q; meis posset uocibus/ nisi sponte quis obsunderet. **S**ophia Si tam acerba fers animositate facinorosa uouentū castitatem. Respice queso respice trabes ingētes defectuū in oculis/atq; colluuiōnes fedissimas in omnib; membris generatio/nī uacantium. **S**ed quia non apte probuz probro diluitur. ad id respondeo qd; queris amariū An sapientior fuerit christus filius in noua q; pater in ueteri lege? Eadem crede mihi/proorsus eadem fuit sapientia que ad pfectum ducit impfectum puericiā ad pfectionis etatem. timorē ad amorē et spiritus libertatem. **P**orro cur non inspicias in sacerdotib; ueteris legis/quāta super alios sanctitatis/quāta castitatis imponebat artatio? Uotorem nō nisi uirginē. non nisi semel et unicam. non re pudiatam. non sordidā/fas erat accipere.

Vacabant ab uotorum quolibet amplexu tempore uicis sue/sub mortis interminatione. Si moriebatur uxor in adolescentia/continēdi necessitas incūbebat. **E**t quoniā assidue nostri sacerdotes sacris occupantur mysterijs. quid diuinius/q; ut continua polleant castitate? Vacant legi dei/quam ab eorū populus ore requirit. **H**ec autē lex sicut imaculata est/immaculatum speculatores doctoresq; uult. **N**ō si grecorum xpianorū opponitur coniugium. Fortassis ideo priuati sunt illa qua p̄diti fuerant legis peritia. et in uarios iam supra modum corruerunt errores/disso/nos romane uereq; pietati. Quid q; apud eos uigent adhuc calogeri monachi celibes sub regula magni patris basilij quos fere solos de clero/populus habet in precio? **H**uc accedat q; ministri gratie reuelate/sunt per electionē/non hereditariaz ut olim successionem. Debent in super liberiorēs q; olim/a seculari seruitute uiuere. Debent rursus in re familiari minus esse solliciti. deditiq; minus auaricie seu rapine/thesaurizare uolenti pro filijs et filiabus instar iude. quinimo pro nepotulis. quos vnus e pontificibus datos a demonio loco filiorum/quos deus subtraxerat ab ecclesiasticis. querulus loquebatur. **A**ntē de queso que ad modum hec tria/que sunt electio. libertas. uacatio. fundant rationalitatem celibatus perpetui sacerdotum. **J**uncto q; nullus ad uotū sicut nec ad sacerdotium cogitur. nullus ante discretionis annos dum est arbiter sui. nullus qui non auxiliante dño sine quo nihil facere possumus uotū suū possit implere. **T**antūmodo uolūtas bona assit cū gratia. nec ei desit vel ober sit/arbitrium. **N**ō si cadant aliqui/presto est per p̄nias subleuator de? **D**eniq; o natura ne gloriēris adeo magnificans multitudinem hominū. quoniā melior est vnus timens deum q; mille filij impij **M**axime si timor sit conuictus anime continēti. cuius non est condigna ponderatio. que diligens mundiciāz propter gratiam labiorum habet amicum regem deum. Adde q; uirginitas implet celum/secunditas carnalis/mundū. **D**eniq; tuus Arestoteles policias instituens/notauit moderatam debere esse puerorum multitudinem. Quod a nōnullis accipitur/quasi necandi sint superflui.

De celibatu ecclesiasticorū

Quod practicasse grecos/comicus aliqui
insinuat. Verum rectius intelligatur/ vt
sit hominū pars/generationi nō intenta/
vacans aliorū. **S**oluitur p inde que
daz tua oppositio de virginitate. q nō me
diū tenet sed extremū. Tenet vtiqz medi
um quo ad nos. qm̄ obstat quādo oprz
et quātū oportet. z vbi oportet. oīm circū
stantiaz qualitate pensata. put sapiēs iu
dicabit. **Q**uāobrem parce ire tue soroz
natura. solerter aduertēs. q p celibatu/
salubriter pūsum est statui ecclesiasticoz
de beneficijs viuentiū. Quibz si darentur
vxoꝝ. si liberi nascerent/ quis post eozū
mortē suas pasceret vxoꝝ z filios? Non
successor in beneficio? qd sibi vix sufficit.
Nō alius si nō casualiter. Et ita mēdicita
te vilescerēt vel inedia fameqz pirēt. Attē
to z hoc q sacerdotes multi/sibi soli viri
uere satis habēt. quid si familiā addideris
sūptuosaz? **N**atura. Parca ire o sophia.
Vis igit vt siccis oculis. duro corde. visce
ribz cōgelatis. sine cōpassione. sine pietate
p̄tereā silentio. tuaz mearūqz p̄uaticatio
nes legū mltiplicatas sup numez. **S**o
phia. Holo equidē. Sz pari federe tu me
cum. pūisionē imploꝝ accōmod. i. Na
tura Quem inueniā misera cōsolatozem?
Quis tātis feret opem malis? Cur creata
sum videre tāta mala mee sublimis creatu
re? Que nūc cladibz z pestilentijs infecta
depit. nunc bellis horridis attrita corruit.
nūc per nō vsum vel abusum virtutis ge
neratiue/p̄sus naturalissime diuineqz et
p̄fecte/quasi sterilitate consumit z arefcit?
Sophia Desup est puidus sup omnia
deus/cōmunis mihi tibiqz pater creator z
rector. Sperandū de sua misericordia. cu
ius copie nō est numerus. petendū est ei?
subsidū. querendū. pulsandū. **D**eniqz
p̄cipes populoz dum erūt cōgregati cū
p̄ncipe summo/vicario dei abrahaz/cō
monēdi erunt orandi cōtestandi/ferre p̄si
dium rebus lapsis/hominū defectus refi
cere. defozmata reformare. nominatim cir
ca tot propaginis obstacula. non afferen
tia deo gloriā. nō ecclesiastice religioni de
corē. p̄pter tria que tue miscuisti querimo
nie. Quozum vnū est. nimia vouentiū ma
xime adolescentiū/multiplicatio. Alteruz
celeberrima votoꝝ sine fructu legitime
prolis/effraccio. Tertiu z cōtaminatio sa
croꝝ. tueqz cōstitutionis abominanda

subuersio. **N**atura Cur non adijcis tol
lendum esse votum a sacerdotio. cum non
sit ei diuina z essentiali vel inseparabili so
cietate connexum. quicquid sit de mona
chis? **S**ophia. Quasi sit in non vo
uendo tota reformatio. quasi non peccent
vxoꝝati. Sed nec refert magnopere si vo
tum nequaqz sit annexū essentialiter sacer
dotio/postqz ita cōiunctum sibi est. vt om
nis illud suscipiens / necdum voueat. sed
votum etiā solēnter. matrimoniū diri
mens iam contractū/non minus qz in mo
nachis. Sed nec plus habet dispensabi
litate vnū qz alterum. nisi q facta mo
nacho dispensatione/ desinit esse mona
chus. quoniā status importat tria vota d
sui ratione. Sacerdoti vero cōcessa dispē
satione voti/sacerdos tamen manet. **A**t
vero hic non versatur reformatio p̄nci
palis. sed per alia media. qualia nūc et hic
aperire/ non est consilium. **H**oc dici
mus. q de duobus malis/minus est incō
tinentes tolerare sacerdotes/ qz nullos ha
bere. Sicut abutimur bonis dei/ sic vti
tur ipse malis nostris ad electozum salu
tem. nominatim in sacramentozum mini
stratione. quod olim figuratum est in pa
stu helye per coruos. in quibus peccato
rum nigredo figuratur. **N**on expectet
aliquis q area dominice ministracionis/
tanta possit sollicitatōe purgari/quin plu
res sint palee viciosozū vt luxuriosozū. in
ter quos latent z fouentur tanqz grana pu
rissima/cultores castitatis. **Q**uis scit si
plures nunc ecclesiastici custodiant in ce
libatu castitatem illibatam/ qz si iuncti cō
iugio/ maritalem integre conseruassent?
Quis nesciat in multis et de multis de
siderabilibus/facilius esse totaliter absti
nere qz vsum moderari? Vidit hoc epicu
rus assertoz voluptatis. qui teste seneca di
cit. Vis diues fieri. Non diuitijs adijcien
dum sed cupiditatibus detrahendū. Si
militer in omnibus eiusmodi. Vis volu
ptuose viuere/ non voluptatibus adijciē
dum sed cupiditatibus z concupiscentijs
detrahendum. adeo vel diuitem vel volu
ptuosum fieri non in exterioribus situm
est sed intra nos. **Q**uid q non huma
na p̄sumptione regit ecclesia sed spūsan
cti directione pur omnia temp^o hnt? Fuit
ecclesia primitus sine dotatione tempali
um. qualiter postmodū per Siluestrum

et alios sanctissimos / spissimāte large de-
dit. Sic aliquādo p conjugatos regebat
ecclia / vt in antiqua lege. nūc p celibes in
noua. **Concludim⁹** tandē nos interea
cōtentos esse debere remedioꝝ postulatio-
ne. qualia qualiterq; tetigim⁹. vt tranquil-
le concorditerq; maneamus sorozio nexu
iuncte / natura cum sophia. **Natura. fiat
p̄cor ita.** **Finit.**

**Carmen cōtra pul-
critudinē corporis quomodo sepe ē occa-**

sio ruine in anima.

PUlcer alexi. decor tuus viget
Glorius vt tibi sis. Tamen audi.

Te speciosa ligant velut auri

Vincula. retibus et nimis artis

Stringeris / implicitus magis / ex quo

Roboris est vegeti caro candens /

Passio liberior viget omnis.

Subiuga fit ratio. iacet excors.

Te fleo. nam tua fors miserāda. // **Finit.**

Opusculū eiusdem

**contra impugnātes ordinē Carthusien-
quomō pauca in eis reperiant miracula.**

quasi exinde viliores censendi sunt.

Miracula cōmuniter fiunt ad

probandā sanctitatē illi⁹ qui

ea facit / de qua dubitat. Vel

fiunt ad cōfirmandā et cōuin-

gendam infidelitatē alicuius

vel aliquoz. **Ubi autē per scripturam sa-**

crām vel euidētiā / constat de sanctitate

**talis persone / raro fiunt p illum mira-
cula**

quia iam habet aliquod genus probatio-

nis sue sanctitatis. // Sic et iuriste dicūt

q; vbi vno modo legitime constat de intē-

tionē partis / non requiritur vel exigitur.

imo esset supflūū aliud genus pbationis

ca. i. extra de probati. // Et ideo martyres

de quozus sanctitate nullus dubitat / raro

fecerunt miracula respectu alioꝝ. specia-

liter in vita. Confessores vero plura. in vi-

ta et in morte. // Et quo dubio antiquit⁹

confessores vsq; ad Siluestrum papam

publice non colebantur vt sancti. nec ali-

quis in canone misse est positus. cum ta-

men virgines. immo et corrupte mulieres

sed tamen martyres / ibi sint posite. sicut p

petua et felicitas. // Inter ipsos confesso-

res sanctos / hec fuit differentia. // Nam

qui scripserunt multa ad fidei illumina-

tionem / et magna scientia et doctrina pol-

lebant / pauciora aut quasi nulla fecerunt

miracula. precipue in vita. quia habebāt

probationē sanctitatis / in eminentia do-

ctrine. Sic augustin⁹ gregori⁹ et similes.

Unde cum in canonisatione sancti Tho-

mede aquino opponeret / q; nō fecerat mi-

racula in vita / vel non multa. dictum fuit

per papam / nō esse curandū. Nam tot mi-

racula fecit quot questiones determina-

uit. // **Alia quoq; inter confessores diffe-**

rentia fuit. Nam aliqui vixerunt in here-

mo in asperitate vite pseuerātes in pugna

contra vitia et temptaciones. elongati a cō-

uersatione hominū vsq; ad mortem. Hi

quia oderunt patrē et matrē. possessiones

et. et secuti sunt xpm. portantes crucem p

abnegationē sui et suozum iuxta euange-

lium / sufficit eis pro sanctitatis testimo-

nio verbū xpi. Sic et paulus primus he-

remita (respectu cuius Anthonius clama-

uit se solū monachi gerere nomen) nullus

legitur fecisse miraculū. Locus autē por-

tabat sibi quotidie panem p diuinā dispē-

sationem. sicut et Helie. // Et ne in tam la-

ta materia diu immoret. tam martyres q̄

confessores. viri et mulieres / fecerunt et fa-

ciunt miracula / multas ob causas. vt scilicet

predicatio eozū et nomen Ihu xpi in

quo tm̄ est salus / efficac̄ probaretur. Sic

petrus claudū et per illū octo milia iudeo-

rum sanauit. illos in anima. istos in cor-

pore et anima. Sic et ceteri apli nō ad oñ-

sionem sue sanctitatis. sed ad exaltationē

nominis xpi. // Aliquādo ne predicatio

propter ministros contēnatur. eo q; inter

homines cōmuniter viuunt. sanctitatisq; alia

testimonia nō habent / ex doctrinarū

excellētia. sicut Nicolaus. martinus. cete-

riq; pastores sancti. in populo conuersan-

tes. // Aliquādo ad cōfirmationē xpiano-

rum nōdum plene in fide fixoz. quia de fa-

cili abscederēt. vel saltem in fide errarent.

// Aliquādo in certis mundi partib; ma-

iora et plura fiebant miracula. Tum ppter

loci vel hominū qualitātē. q; ceteris paga-

nis et infidelib; erant ppinqui. et sic p cōse-

quens difficult⁹ inducēdi ad fidem et pro-

cliuiores ad recessuz. aut q; et paganis p-

pagati et sic paternas psuetudines difficil-

lime reliquissent / nisi crebris signis robo-

rati essent. vel ppter eozuz stoliditatē et ru-

ditatem. tam in morib; q̄ ingenijs ac ser-

B